

Kié Budapest?

MÁS SZEMMEL nézi a fővárost nem kevés budapesti az utóbbi időben. Az utcán járva, villamoson, buszon, autóban ülve-állva föl-föltekintgetnek a házak falára, elnézegetik a fasszádókat, erkélyeket, ablakokat, szobrokat, díszítményeket, stukkókat, lámpákat keresnek, és örömmel fedezik föl az ugyancsak régi újdonságokat, amelyeket alkalmassal évtizedek óta mindig arra járva eleddig észre sem vettek. A lépcsőházi lámpáról, amelyet addig ócska, rozsdás vacaknak tartottunk („a körte, persze, mindig kiég benne!”), egyszerre kiderül, hogy ha megtisztítanák és lefestenék (vagy megtisztítanák és lefestenék!), igazi ékszere lehetne a korszerűsített lift egyenajtóitól és a régi csempe helyébe került szürke-zöld műkő borítástól amúgy is igen sivárrá vált lépcsőháznak.

Azt is észreveszi az önmagában erős lokálpatrióta hajlamokat fölfedező járókelő, hogy például a Kecskeméti utca elején két kis városi kastély is aladúcolva, kilakoltatva, életveszélyesnek nyilvánítva táton; szó szerint táton, hiszen már ablakai is tárva-nyitva állnak, beverhet az eső, behullhat a hó, befújhat a szél, beszállhat az út pora. De szemet szűrnak a Bazilika körüli csonkok is a többszörösen átadott Bajcsy-Zsilinszky út mentén, a (valahai) lámpa-, dísz- és láncartók, amelyek csendben pusztulnak, és állapotuk ostrom után sem igen lehetne rosszabb. (Az épület általános felújításakor ezek is sorra kerülnek — mondják —, ha még marad addig belőlük valami.)

„Két éve mondom a magamé” — így fogalmaz Ráday Mihály operatőr, akinek immáron önállósult tévésorozata, az *Unokáink sem fogják látni*, minden alkalommal milliókat szögez a képernyő elé és szízeket készlet levélírással vagy — ami ennél fontosabb — cselekvésre, kezdeményezésre. Az egyik szép példát a műsor is bemutatta: a Rajk László utca 10. lakói szabályosan elrejtették lakjuk szép művi, kovacsoltvas kapuját, és valósággal kikönyörögték, hogy a ház tatarozása után azt helyezték vissza, s ne az újnak is csúnya, hullámbádog benyomását keltező „modernet”. (A szomszéd épület lakói, sajnos, később kaptak észbe, s a két kapu kiálló különbsége mindennél jobban bizonyítja, hogy a megfontolás nélküli „felújítás” nemcsak az utcaképet teszi tönkre, hanem a járókelők közérzetét is rongálja.)

SZEMLELETI kérdéssről van nyilvánvalóan szó. Az épületek, utcai, köztéri „műtárgyak” kezelői, gazdái, sajnos, a teljes felújítás bűvkörében élnek, abból kiindulva, hogy a karbantartás, a javítás valójában csak pénzpocsékló „toldozgatás-foldozgatás”. Pedig aligha válik egy ház életveszélyessé, ha még akkor „karbantartják”, amikor nem késő, egy lámpavas sem rozsdásodna el, ha idejében lefestenék, ha korrózióvédelemben részesülne. Ma egy esőcsatorna cseréjét is azzal a megokolással halasztják, halogatják, hogy „majd a ház teljes felújításakor arra is sor kerül”, pedig ha kicserélnék (vagy akár befoltoznák), nem folya belőle az esővíz, nem ázna be a ház fala (amiért mint „csapadékból eredő elemi kár”-ért a biztosító sem fizet), vagyis a ház állaga lassabban kopna... Vagy itt a telefonfülkék esete, amelyek évtizedekig jellegzetes színfoltjai voltak Budapest utcaképének — Szabó István *Városterkép* című rövidfilmjében szomorúképpen emléket is állít nekik. Most rohamtempóban cserélik ki őket, jellegtelen üveg-fém dobozokra, s a régiék hónapokig ott hevernek az újak mellett, már el sem szállítják őket — úgy látszik, még ócskavasnak sem kellene. Amikor pályázatot írtak ki az új fülkék formatervezésére, egy fiatal építész is beadta tervezetét: ugyanolyan zöld-sárga, csegyes tetejűt képzelte el, mint a régi. Pályázatát elutasították, mert „nem tartalmazott új elemet”, pedig ha a régi-új fülkék sorozatgyártása megkezdődött volna, a valódi régieket is föl lehetett volna újítani, hiszen egy nyolcvan éves fülké-

körülbelül olyan gondozást igényel, mint egy három éves gépkocsi. Ma azonban, ha a kűszöb festendő lenne, kicserélik inkább az egész telefonfülkét.

De nem különb a helyzet a régi liftekkel. A még kiválóan közlekedő évtizedes felvonókat sorra kicserélik („változott a szabvány”), pedig, ha az újak hasonló megoldásúak lennének, a régiék alkatrészgondjait is meg lehetett volna oldani. Az meg végképp felfoghatatlan, hogy a szabványnak miért kell feltétlenül kiterjednie a liftajtók „négyzetesítésére” is. (Bár a négyzetesítés régi hagyomány, a Belváros gyönyörű homlokzati boltozatai estek áldozatul a „korszerű” portáloknak, hiába óvott ettől annyi nyilvános fórumon Frank János művészettörténész.)

„Javítani drágább, mint lecserelni” — ez manapság a felelősök megrögzött tévhiedelme. Persze, nem is tévednek sokat, hiszen a felújítási munkához csak akkor kapnak iparost vagy vállalkozót, ha az munka- és anyagigényes (olyan ez, mintha a villanykapcsolót csak akkor javítaná meg a szerelő, ha egyben az egész vezetékét kivésheti a falból).

VALÓSÁGOS MOZGALMAT kezdeményezett Ráday Mihály, műsora felébresztette nézői lokálpatriotizmusát — és tulajdonosi tudatát. Hiszen a bérházak tulajdonosai valójában mi vagyunk, a nép, a népköztársaság. Az ingatlankezelő vállalat csak kezelőjük, a lakók csupán bérlőik lehetnek. A *közvagyon valóban köztulajdon*, s bárki, aki kárt tesz benne, elcsúfítja, a köznek, a főváros közönségének tartozik (tartozni) felelősséggel. Lehetetlen állapot, hogy bizonyos közművek például kész helyzet elé állíthatassak a város (nép által választott) tanácsát, amely legfeljebb csak beleegyezését adhatja új oszlopok, vezetékek, köztéri objektumok „létesítéséhez”, hiszen ha ellenállna, a víz-, gáz-, áramszolgáltatás folyamatosságát veszélyeztetné. Volt ugyan valaha egy *Városszépítő Bizottmány*, majd az *Andrássy Gyula* kezdeményezte úgynevezett *Közmunkatanács*, amely a főváros építkezéseit összehangolta és felügyelte (ez utóbbi élén az ügyeket vivő alelnökként harminckét évig *Podmaniczky Frigyes* állott, akinél kevesen tettek többet a főváros épüléséért), s talán ma sem lenne elítélendő „bizottságosi”, ha létezne egy, az építkezéseket, felújításokat, tatarozásokat összehangoló szerv, amelyben minden érdekelt — minisztérium, tanács, közművek, építők, építetők és természetesen a népfőnt — képviseltetné magát, s amely a legérdekeltőbb érdekét: a köz javát tartaná leginkább szemé előtt.

Ráday Mihály fotópályázatára rengetegen jelentkeztek, akik szívesen részt vennének a főváros értékeinek lefényképezésében. *Horváth Miklós*, a Budapesti Történeti Múzeum igazgatója felajánlotta: intézménye megvennie és megőrizné a sikerült fotókat, s kiállításokat is rendezne belőlük. Nagy számban jelentkeznek önkéntesek, akik közreműködésükkel régi műtárgyak helyreállításában, korhű másolatok készítésében. A Híradástechnikai Gépgyár dolgozói a városi Széchenyi-híd felújításában vesznek részt, a Hősök tere építőinek KISZ-esei helyreállították a kisföldalatti egykori pályája fölött ívelő és már-már leomlott hidacsakát. De a jelentkezők között van például *Antal Árpád* mosonmagyaróvári öntőmunkás, aki lámpavasakhoz, oszlopokhoz csinálna meg a mintát megmaradt eredetik alapján, az Egyesült Villamosgépgyár a budavári Palota út (már lecserelésére ítélt) korlátját rekonstruálná, sőt akad egy kisvállalkozás is: az *Arány* mindennemű restauráló, állagmegóvó munkát vállalna, ha megbízza akadna. S a névsort még hosszasan lehetne folytatni.

Budapest mindannyiunké. Magunknak mentjük meg.

Józsa György Gábor